

**Kirsten Drotner:
Mediehistorier.
Frederiksberg: Samfundslitteratur. 2011.**

Gunhild Agger

MedieKultur 2011, 51, 184-187

Published by SMID | Society of Media researchers In Denmark | www.smid.dk

The online version of this text can be found open access at www.mediekultur.dk

Mediehistorier er en veltilrettelagt og indbydende bog, der har sin styrke både i de overordnede linjer og i detaljen. Den begynder pædagogisk med en case – forsiden af *TDC Magasinet* fra september 2003 – og udruller ud fra den en række perspektiver, som bogen behandler. I kort begreb får den begrundet og illustreret sin fremgangsmåde og argumenteret for, at følgende aspekter er vigtige: Den kronologiske udvikling af mediehistorien, den empiriske mediehistorie, mediehistoriens teoretiske og analytiske dimensioner, mediedebatterne og historiografien samt medievidenskabens egen historie. Det er godt gjort på knap otte sider.

Mediehistorier bygger, som Drotner omhyggeligt gør opmærksom på, videre oven på eksisterende danske og internationale mediehistorier. I dansk sammenhæng drejer det sig først og fremmest om *Dansk mediehistorie 1996-97* (hovedredaktør Klaus Bruhn Jensen, genudgivet på Samfundslitteratur 2003), som Drotner også var bidragyder til, og den kortfattede mediehistorie i den meget anvendte *Medier og kultur* (oprindeligt 1996, udgivet i flere oplag), som både Klaus Bruhn Jensen og Kirsten Drotner var forfattere til – sammen med Ib Poulsen og Kim Schrøder. Internationalt er hun bredt orienteret, men trækker især på de solide anglo-amerikanske traditioner, der blander medieteoritiske og medieanalytiske perspektiver med mediehistoriske, som det er tilfældet hos fx John Peters, Brian Winston, Paddy Scannell og mange andre.

Første kapitel, "Medierne i kommunikationens historie", tilføjer ikke meget nyt til den grundlæggende inddeling af perioder i mediehistorien, som er lanceret i tidligere værker. Men det sammenfatter og pædagogiserer hovedlinjerne på en udmærket måde, og det er

i det hele taget karakteristisk for bogen. Drotner har en evne til ikke altid originale, men meget præcise formuleringer, der også sætter sig igennem i denne sammenhæng. Noget af det nye i dagens mediekultur er tendensen til, at de fælles nationale debatfora bliver erstattet af gruppe- og subkulturbestemte valg af fællesskaber. Det formulerer hun på følgende måde: "I stedet for at have et stort forum, hvor man kan blive enige om at være uenige, udvikles en række mindre fora, hvor man er enige om at være enige" (p. 32). Et andet eksempel er modsætningen mellem "tværvideenskabelig" og "særvideenskabelig" (p. 242).

Andet kapitel betegner en tour de force gennem mediernes udvikling i det moderne samfund, hvor Drotner under inddragelse af hele kongerækken fra Habermas, Giddens, Beck, Baumann og Bourdieu karakteriserer de forskellige relationer mellem medier og samfund, der har fundet udfoldelse gennem de sidste 150 år.

I første og andet kapitel er teorierne velkendte, men eksemplerne pædagogisk fornyende. Mere nyt stof i en dansk medieteoritisk og -historisk sammenhæng leverer kapitel tre om mediehistoriografi – et felt, der i højere grad har været underkastet international opmærksomhed. Heri behandler Drotner de grundlæggende forståelsesformer, som medie- og kommunikationshistorier er udformet ud fra, og som de må tage stilling til. Hun opstiller en række begreber, som er relevante for at vurdere, hvad det er for en slags fortælling, mediehistorien fortæller: hvilken erkendelsesinteresse har den, og hvilket analytisk niveau befinder den sig på? Derudover sammenkobler hun et metodisk niveau med det teoretiske i afsnittet om "Historien i medierne", der diskuterer en række grundlæggende spørgsmål om forholdet mellem historie, historieformidling og mediehistorie.

Det fjerde kapitel af *Mediehistorier* handler om, hvordan nye medier er blevet forstået og diskuteret. Her skelner Drotner mellem en grundlæggende positiv og en grundlæggende negativ måde at forstå medierne på, både inden for den teknologiske diskurs og inden for den kulturelle, hvor modsætningen tager form af progressivitet versus nostalgi. Det er korrekt, at den positive og den negative pol har spillet en vigtig rolle, der kan siges at udgøre et historisk mønster. Hagen er, at de rimeligt velargumenterede midterpositioner, som der også er mange eksempler på, ikke får plads i fremstillingen. Et dansk eksempel kunne være den socialdemokratiske politiker Julius Bomholt, der i et radioforedrag fra d. 17.8.1953 har blik for det ny fjernsynsmedies fordele såvel som dets ulemper.

Endelig giver det femte og sidste kapitel en meget nyttig oversigt over medieforskningens vigtigste positioner fra 1920'erne til i dag. Mange af de ellers dominerende engelske fagtermer er oversat i denne sammenhæng. Dét er et greb, medieforskere kan blive særdeles uenige om. Selv tror jeg, at det er en nyttig indsats, der bidrager til en bedre forståelse, især hvis man ikke har et førstehåndskendskab til den engelsksprogede kilde. Jeg skyder på, at mange danske studerende trods al den undervisning de i tidens løb har modtaget på engelsk, alligevel vil forbinde mere med udtrykket "brug- og behovsteorien" end med "Uses and gratifications theory" (p. 209) – med mindre de allerede ved, hvad termen dækker. Helt gennemført er det dog ikke, fx har Drotner valgt *ikke* at oversætte Geertz's begreb "thick description" (p. 230).

Bogens grundlæggende fremstillingsform pendler mellem syntetiserende og eksemplificerende redegørelser i en undertiden noget halsbrækkende balancegang. Som oftest lykkes den, men det kræver nok visse forkundskaber af den målgruppe, som bogen sigter mod, primært unge studerende. Springene i niveau er illustreret grafisk gennem bogens layout, der klart er inspireret af det dominerende layout på internettet. Teksten er opdelt i dels brødtekst og dels bokse om et bestemt emne, der er layoutmæssigt markerede af sorte bjælker med en lille blå tut; endelig er der arbejdsspørgsmål, ligeledes markerede af sorte bjælker, men her med rød tut. Begge er i modsætning til brødteksten dobbeltspaltede. I både brødtekst og bjælketekst er nøglebegreber skrevet med blå, så man er lige ved at klikke på dem for at se hvad de ... nåååh, nej. Interaktivitet eller ej, layoutet er fint gennemført. Det vil understøtte tilegnelsesprocessen, hvis man altså ikke bliver irriteret over, at den skrevne tekst ikke kan det, som den kan i netmedierne.

Næsten alle medier og medierelationer er inddraget og karakteriserede i *Mediehistorier*. Det undrer mig dog lidt, at kirkeklokken ikke har fundet sin plads blandt tidlige kommunikationsmidler, der fortsat er i brug, når nu røgsignaler har (p. 67), og når vi lever i en tid, hvor det diskuteres, om kirkeklokken er en støjforurener og skal afskaffes.¹

Drotters eksempler er oftest både slagkraftige i forhold til at illustrere den teoretiske pointe, og morsomme. Det gælder således "In the Name of Muhammed"-illustrationen i boksen om "Muhammedsagen: et spørgsmål om ytringsfrihed?" p. 34, der i al sin grafiske enkelthed rejser spørgsmålet om, hvor grænsen går mellem det fornærmende og det tilladte.

Ikke alle illustrationer er dog lige velvalgte. P. 24 er der en illustration af en lille gruppe smilende, mobilbrugende unge, der virker som en ren reklame for lykkelig mobiltelefoni. Men er det nu også det? Det er uklart, hvilken sammenhæng billedet er indgået i. Det overlapper desuden i sit tema og udtryk illustrationen p. 228. Flere af illustrationerne er en lille smule poppede. Det gælder fx også illustrationen af den japanske teknologiske fornyer p. 53. Her er der ikke længere tale om en illustration, der udvider pointerne i den skrevne tekst; den banaliserer dem snarere.

Der er en generende teknisk fejl i bogen. Problemet er, at sidehenvisningerne i Illustrationslisten ikke stemmer. Jeg vil tjekke kilden til omtalte illustration p. 24 og slår op i listen over Illustrationer p. 252-253. Her kan jeg se, at der står POLFOTO – og ifølge listen skulle illustrationen angiveligt stå p. 20. Da jeg kan regne ud, at den næste illustration, der ifølge listen skulle befinde sig p. 22, men som står p. 26, er fra Nationalmuseets Antiksamling, kan jeg og andre læsere nok finde ud af at foretage den nødvendige forskydning af sidetal, men ærgerligt er det. Det havde nok været bedre at angive kilden direkte i forbindelse med illustrationerne, gerne med lidt mere oplysning. Det er utilfredsstillende, at en sådan fejl forekommer i en bog, beregnet til undervisning på "universiteter, seminarier og højskoler", som der står på bagsiden.

En anden lille teknisk detalje, der virker ulogisk, er, at listen over figurer er placeret foran i bogen (p. 11), mens Illustrationslisten som sagt er placeret bagest. Illustrationen fra *TDC Magasinet* er listet som en figur (fig. 0.1) – uanset det er en illustration. Det er småting, men irriterende småting.

Der kan således være indvendinger af større eller mindre art. Bogen kan ikke erstatte en egentlig mediehistorie, men det er den heller ikke beregnet på. Den betegner et veloplagt og anvendeligt supplement og korrektiv til mere gængse mediehistoriske fremstillinger, heraf titlen *Mediehistorier*. Den klargør, at medie- og kommunikationshistorien har mange aspekter og med fordel kan anskues fra mange synsvinkler. Den kortlægger på en klarsynet og vidende måde konsekvenserne af henholdsvis den ene og den anden synsvinkel. Og den bidrager på et generelt plan til den samlede mediehistorie med sine fortrinlige oversigtskapitler, hvor jeg især vil fremhæve det historiografiske og kapitlet om medieforskningens udvikling som noget, vi har savnet på dansk.

Note

1. Kirkeklokken er et kommunikationsmiddel, der har været i brug i Danmark de sidste 1000 år som både kirkelig og verdslig instans. Klokkerne har kaldt til gudstjeneste og markeret højtider og begravelser. Men klokken har også fungeret som tidsmarkør ved solopgang og solnedgang, den er blevet brugt som signal til befolkningen i tilfælde af brand og oversvømmelse, og den må i dag bruges ved mobilisering og radioaktivt nedfald!

*Gunhild Agger
Professor
Institut for Kultur og Globale Studier
Aalborg Universitet
gunhild@cgs.aau.dk*